

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ בראשית (התוועדות ב), ה'תשכ"ז

בלתי מוגה

חלק ב – יו"ל לשמע"צ ושמח"ת, ה'תשע"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

– ופרצת –

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל

לעילוי נשמת

מרת ציפורה ב"ר אברהם ע"ה

לפידות

נפטרה כ"ב תשרי, ליל שמיני עצרת ה'תש"ע

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי בנה

הרה"ת עוסק בצ"צ ר' אליעזר חיים בן צפורה

וזוגתו מרת רבקה בת' בת מרים פערל

ומשפחתם שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

לפידות

בראשית, ותקותי אשר הדבר הולך וגדל כדרך שצריך להיות בכל ענין של קדושה הלוך ואור עד קיום היעוד והי' לעת לילה יהי' אור.

בטח ערך גם התועדות או עכ"פ קדוש בש"ק פ' מברכים ויודיע בשורה טובה מזה.

התענגתי לקרא במכתבו מיו"ד חשון ע"ד הקביעות עתים לתורה שיש לו, אבל, לכאורה, לומד הוא הרבה ענינים בבת אחת, כי מזכיר במכתבו שלומד ספר המאמרים תרצ"ט, ס' דרך מצותיך, והמשך תרס"ו, תניא, נוסף על השיעור ד"מורה שיעור", ולכאורה טוב הי' אם רצונו ללמוד כל ענינים הנ"ל, שיהי' לימוד אחד מהם לעיונא והשאר בלי עיון כ"כ, יותר קרוב לסוג לימוד לגירסא. ולא באתי אלא בתור הצעה.

בנוגע ל... שכותב שנשתנה לטוב, הנה בטח מוסיף אומץ בזה ומשתדל להסיח דעת מכל הדבר, והשי"ת יחזקו ויצליחו.

כבקשתו אזכירו וזוג' ת' בהיותי על הציון ערב ר"ח הבע"ל, וצדיקא דאתפטר, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, יתן ברכתו והשי"ת ימלאה שיהי' הכל כשורה בעתו ובזמנו ובנקל.

בטח מסרו לו מהשקו"ט שהי' כאן ביום א' בנוכחיות הר"מ שי' העכט ומורי הישיבה — כיון שזה נוגע גם אליו.

בתקוה להתבשר מאתו בשו"ט בכל הענינים הנ"ל — הן הפרטיים והן הכללים, המברכו בהצלחה בעניניו הפרטיים והכללים

מ. שניאורסאהן

©

Published and Copyright 2010 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5771 • 2010

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

קיום היעוד: זכרי' יד, ז (ושם: לעת ערב).

נחיצות העבודה בפועל. ואמר אשר תובע "תביעה נפשית" שהבעה"ב יחזרו דא"ח. וכשיעשו ווי אַ ענין נפשי אַרט, ימצאו חברים טובים. ועל התמימים נוסף חוב להתעסק בהרבצת תורה. ואָז בין איך בטוח, אַז איך קאָן מבטיח זײַן, שימולא לכ"א מה שחסר לו וכו'.

כֵּן האריך בנחיצות, והאי אפשריות בלי זה, של הרגש זולתו וקירוב איש לרעהו.

מבין הפתגמים: הקפות נותנים בהקפה. אבל נעשים משועבד. וצריך לשלם במשך כל השנה.

"אהבה איז געשמאַקער אָבער יראה איז געזינטער", בכ"ז הנני מדבר בקן הא' וכו'.

בהפרדו מהנאספים, במוציו"ט, ברכם שבשנת תרצ"ה יהי' תרצה וגו'. ואסיים באווי שיקוים הנ"ל בב"א. ידידו ומחות' דו"ש כב"ב יחיו ומכבדו

מ. שניאורסאהן

המאמר שהי' בשמע"צ כבר שלחתי לידידינו הרד"ב נ"י חאָסקין ומסג"פ המאמר מש"ק בראשית. ומטובו לאשר קבלתו.

ב

ב"ה, כ"ח מרחשון, ה'תשי"א
ברוקלין

הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"י שי

שלום וברכה!

בעתם קבלתי שני מכתביו מכ"ח תשרי ויו"ד חשון, והתענגתי לקרא במכתבו ע"ד המסיבה שערך בש"ת והמסיבות שערך בשבת פ'

מבין הפתגמים: לקו"ד שם קצו, סע"א ואילך.

המאמר שהי' בשמע"צ: ד"ה ביום השמיני עצרת — סה"מ קונטרסים ח"ב ע' שלח ואילך. הרד"ב נ"י חאָסקין: אגרות אליו — אג"ק חכ"א אגרת ז'תשסב, ובהנסמן בהערות שם. המאמר מש"ק בראשית: ד"ה ויקח הוי' אלקים את האדם — שם ע' שמא ואילך.

ב

מצילום האגרת.

מוהר"י: מוהר"ר יוסף גאָלדשטיין.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שמע"צ, שמח"ת ושבת בראשית הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התוועדות ב, המשך להתוועדות יום שמח"ת), ה'תשכ"ז — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים ראשונים דחה"ס, שאר החלקים י"ל אי"ה בשבועות הבאים).

*

בתור הוספה — שני מכתבים (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ערב חג הסוכות, ה'תשע"א (ופרצת),

ששים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע
מאתיים וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הבעש"ט ז"ל
ברוקלין, נ.י.

יח. דובר בהתועדות הקודמות⁸⁹ אודות שני הפירושים⁹⁰ של רבינו הזקן על "אתה הראת"⁹¹:

פירוש הא'⁹²: "אתה" — עצמות א"ס [שהוא המציאות האמיתית, ובלשון הרמב"ם⁹³: "כל הנמצאים .. לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", ומזה מובן שהוא המציאות האמיתית, ולכן יכולים לומר עליו "אתה" — לנוכח], "הראת", "האָסט זיך באַוויזן", "לדעת", "אַז מ'זאָל דיר וויסן", והיינו, שגם נשמה בגוף תוכל לדעת עצמותו ית', ובמילא תהי' אצלה גם הידיעה ש"הוי' הוא האלקים אין עוד מלבדו"⁹⁴.

וישנו גם פירוש הב',

— ובהקדם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתועדות של י"ט כסלו⁹⁵, שכאשר חסידים שמעו פירוש זה מרבינו הזקן, היו יראים מפני אותה שנה. אבל, בעמדנו בשמח"ת, הרי זה בודאי לא זיק ("שמח"ת שאַט דאָך ניט")⁹⁶, ובפרט כשאוחזים כבר לאחרי "אתה הראת" — ב"לעושה נפלאות גדולות לבדו"⁹⁷, שזהו ענינה של הגאולה האמיתית והשלימה. ולכן יכולים לומר גם פירוש זה —

ש"לדעת" הוא מלשון שבירה, כמו "וידוע בהם את אנשי סוכות"⁹⁸ — "ווי מ'זאָל זיך צוברעכץ", כדי שכולם ידעו ש"אין עוד מלבדו".

והיינו, שע"י שבירה ויסורים כו' ניתוסף עליו גדול יותר — כפי שהי' אצל רבינו הזקן, שבאותה שנה שבה אמר את הפירוש ש"לדעת" הוא מלשון שבירה כו', אירע כללות ענין המאסר בפטרבורג, והרי ענין זה הוא ע"ד מארז"ל⁹⁹ "הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו", כדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁰⁰, שלכן מונח אצלו ("בא אים לייגט זיך") שהענין דהפצת המעיינות התחיל בעיקר לאחרי פטרבורג, ועד שענין זה יביא את הגאולה העתידה, שתהי' גאולה אמיתית ושלימה,

(89) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תש"ח
 (90) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תש"ח
 (91) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (92) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (93) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (94) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (95) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (96) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (97) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (98) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (99) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ
 (100) ראה רד"ה אתה הראת ה'ש"ת (סה"מ

הוספה

א

ב"ה, ב' כט' תשרי, תרצ"ה.
 ורשא.

ידידי הנכבד הו"ח אי"א נבון ומשכיל
 וכו' וכו' מהורח"י נ"י

לברכה ושלוש רב!

מכתבו מחוהמ"ס הגיעני. ואתו הסליחה על אחרי עד כה.

תודה בעד שאלו לשלומינו ולכל הנעשה פה.

מפרשת החג, בטח כבר נודע לו מהמכ' מפה, בכ"ז, מפני הכבוד,
 אענה ג"כ על שאלותיו בזה, ולו רק בקצרה.

חה"ס ושמע"צ היו במעון מוראנאוסקע. קדוש ליל שמח"ת בדירת
 כבוד א"ז הרבנית שליט"א. המשך השיחה והקפות בישיבה ונמשך עד
 שעה ד' וחצי אחר חצות הליל, לערך, שאז חזרו הביתה, תפלת יום
 שמח"ת פה. ומקידוש עד אחרי הבדלה (לערך שעה ט' בלילה) בישיבה.

שיחות שמע"צ ושמח"ת היו ארוכות ועשירות, וקשה למוסרן
 במכ'. בכלל, מלבד הדבור לאנשים פרטים, הי' עיקר תוכן השיחה ע"ד

א

מצילום האגרת (כתי"ק). נדפסה ב"היכל מנחם" ח"ג ע' לה ואילך.
 תשרי: להעיר שבתשרי תרצ"ה שהה כ"ק אדמו"ר אצל כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, ורשם את
 ההנהגות ואת מה ששמע — נדפס בתורת מנחם — רשימת היומן ע' שמג ואילך.
 מהורח"י: מהר"ר חיים יוסף רונבלום. אגרות נוספות אליו — אג"ק ח"א אגרת קל.
 מהמכ' מפה: כנראה הכוונה למכתבי-חדשות כלליים שהי' הרח"ח ר' יחזקאל פייגין הי"ד
 משגר לאנ"ש בהם הי' מדווח מהנעשה ונשמע בחצר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.
 [ואולי הכוונה למכתב הכללי שכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בערב יום הכפורים לאנ"ש
 ותלמידי התמימים — נדפס באג"ק שלו ח"ג אגרת תשלח].
 במעון: דירת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ברחוב הנ"ל מס' 7/9. ראה ס' ספריית ליובאוויטש ע'
 קג.

א"ז הרבנית: שטערנא שרה — אשת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, שהתגוררה בסמיכות
 לבנה כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.

שיחות שמע"צ ושמח"ת: נדפסו בלקו"ד כרך א' ע' קעח ואילך (לקוט ח).
 ארוכות ועשירות: ראה גם ס' "ימי מלך" ח"א ע' 413. וש"נ.

ל"שנה" (זמן) ו"עולם" (מקום), שהרי כל הענינים נקבעו באופן של עולם שנה ונפש (ר"ת "עשן") שהם היסוד של ספר יצירה¹⁴⁷:

בנוגע ל"שנה", זמן — הרי זה שייך לר"ה, שאינו רק תחלת השנה, אלא "ראש השנה", כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי¹⁴⁸ בארוכה, שכשם שהראש ממשיך חיות לכל האברים ומנהיג אותם, כך נמשך מר"ה על כל השנה כולה. והיינו, שהענינים שנפעלים בר"ה — "תמליכוני עליכם"¹⁴⁹, קבלת מלכותו של הקב"ה — צריכים להיות באופן שיומשכו ויפעלו במשך כל השנה כולה.

וכן בנוגע ל"עולם", מקום: כשם שמצות הקהל בביהמ"ק נמשכה ופעלה על כל בני"י גם כאשר כל אחד שב למקומו, עד למקום הכי רחוק, שלשם לקח עמו מביהמ"ק, כך צריך להיות לאחרי שחרב ביהמ"ק — שגם אז צריך להחזיר פניו אל מקום המקדש¹⁵⁰, כמ"ש¹⁵¹ "והיו עיני ולבי שם כל הימים" (שזהו דין בנוגע לתפלה, שענינה לא רק סיפור שבחו של מקום, העלאה מלמטה למעלה, אלא גם בקשת צרכי האדם, המשכה מלמעלה למטה) — שממקום המקדש (ראש) יומשך לכל בני"י בכל מושבותם חיזוק והתעוררות בנוגע ללימוד התורה, ו"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹⁵² — באופן שהמוח שליט על הלב.

ובדוגמת איש צבא ("אֶ סְאֶלְדָאֵט"), שאע"פ שבתחילה קשה לו להתרגל לאופן ההנהגה ע"פ סדר הצבא, הנה לאחרי משך זמן חינוכו כו', נעשית הנהגתו באופן שאפילו בעת עסקו בענינים אחרים, ניכר עליו שהי' פעם בצבא (כנ"ל ס"ה).

וכן הוא בנוגע לבני"י שנעשים "צבאות הוי"ו" ע"י התורה ש"היא חכמתכם ובינתכם"¹⁵³ — ששייכותם ל"צבא" ניכרת בכל עניניהם, וכפסק הרמב"ם¹⁵⁴ "שהחכם ניכר כו' במאכלו ובמשקו וכו'".

וכן נמשך על כל השנה כולה — שתהי' עבודת ה' באופן ש"בכל דרכיך דעהו"¹⁵⁵ מתוך שמחה וטוב לבב, כמ"ש¹⁵⁶ "עבדת את הוי' אלקיך בשמחה ובטוב לבב".

* * *

(147) ראה אוה"ת יתרו ע' תתטז. סה"מ תרכ"ח ע' קמד.
 (148) עט"ר שער ר"ה בתחלתו.
 (149) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (150) ברכות ל, א. טושו"ע ואדה"ז או"ח רסצ"ד.
 (151) מלכ"מ ט, ג. דברי הימים ב ז, טז.
 (152) קידושין מ, ב. וש"נ.
 (153) ואתחנן ד, ו.
 (154) הל' דעות רפ"ה.
 (155) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם ספ"ג.
 (156) תבוא כח, מז. וראה רמב"ם הל' לולב בסופו.

גאולה שאין אחרי' גלות¹⁰⁰, כיון שתבוא ע"י הקב"ה בעצמו, והרי מעשיו של הקב"ה אין להם הפסק.

ולהעיר, שעד"ז מצינו אצל כל רבותינו נשיאינו, שהיו זמנים שבהם לא היתה הרחבה כו' מצד גשמיות העולם (אף שהיו גם זמנים שלא היו באופן כזה)¹⁰¹.

ולדוגמא: אצל אדמו"ר האמצעי, שהתחלת נשיאותו היתה מיד לאחרי המלחמה, שאז היתה תקופה קשה בגשמיות (אף שהיו אצלו גם זמנים, ארוכים או קצרים, שהי' מצב של הרחבה בגשמיות, נוסף לכך שבימיו הי' ענין החסידות בשופי, ומספר החסידים הלך וגדל כו').

וכמו"כ אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהיו אצלו זמנים של העלמות והסתרים ונסיונות, ועד שגם אלו שהיו יותר קשורים אליו ומסורים ונתונים אליו, היו גם הם במצב כזה, ועד כדי כך, שחלק מהם נמצאים עדיין במיצר ובשבי'.

אמנם, כיון שעומדים כבר לאחרי הפסוק הראשון ד"אתה הראת", שכבר אמרוהו שלש פעמים, וע"פ מנהג ליובאוויטש שאומרים פסוקי "אתה הראת" ג"פ בכל פעם שעורכים הקפות¹⁰², אמרום כבר תשע פעמים — הרי אוחזים כבר בפסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו".

ויהי"ר שאכן יקויים הענין ד"לעושה נפלאות גדולות לבדו" — עי"ז שאמרו פסוק זה לפני ההקפות, בשעת חדוה¹⁰³.

יט. ויש להקדים תחילה בפירוש פסוק זה:

רש"י מפרש שהפסוק "לעושה נפלאות גדולות לבדו" קאי על ששת ימי בראשית, שאז הי' הקב"ה לבדו: "בראשונה לא נברא מלאך כשעשאן לנפלאות הללו, השמים והארץ השמש והירח" (שהרי בריאת המלאכים היתה ביום שני או ביום חמישי¹⁰⁴).

וישנו גם הפירוש שמביא כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הבעש"ט¹⁰⁵ — ש"הקב"ה הנה כל מה שהוא עושה הוא נפלאות גדולות לבדו, וגודל הפלאותם של הנפלאות הוא רק לבדו יודע זאת".

(100) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתורה"ה הג ונאמר — פסחים קטז, ב.
 (101) ראה גם תו"מ חכ"א ע' 274. וש"נ.
 (102) ראה גם אורזר מנהגי חב"ד תשרי ע' שמה"ת תש"ד סי"ג (סה"ש תש"ד ע' 38). וראה גם שיחת ליל שמח"ת תשכ"ג סי"ט (תו"מ חל"ה ע' 138 ואילך).
 (103) ראה זח"ג רנו, ריש ע"ב.
 (104) ב"ר פ"ג, ח.
 (105) ריש וסוף ד"ה לעושה נפלאות תש"ד (סה"מ תש"ד ריש ע' 49. ע' 54). שיחת ליל שמח"ת תש"ד סי"ג (סה"ש תש"ד ע' 38). וראה גם שיחת ליל שמח"ת תשכ"ג סי"ט (תו"מ חל"ה ע' 138 ואילך).

ובדרך אפשר יש לתווך ב' הפירושים:

מבואר בשער היחוד והאמונה¹⁰⁶ פירוש הבעש"ט על הפסוק¹⁰⁷ "לעולם ה' דברך נצב בשמים" (שמקורו במדרש תהלים¹⁰⁸), ש"דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו', תיבות ואותיות אלו נצבות ועומדות לעולם בתוך.. כל הרקיעים.. להחיותם וכו'", והיינו, שההתהוות מאין ליש היא לא בששת ימי בראשית (שזהו מה שנקרא בפי החוקרים "מאין ליש"), אלא "מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית"¹⁰⁹, ולא רק בכל יום ויום, אלא גם בכל רגע ורגע.

ועפ"ז יש לתווך פירוש רש"י שקאי על ששת ימי בראשית עם פירוש הבעש"ט שקאי על כל עשיותיו של הקב"ה — כי, כל עשיותיו של הקב"ה הם בדוגמת המעשה דששת ימי בראשית, כיון שההתהוות מאין ליש היא בכל רגע ורגע.

וממשיך בפירוש הבעש"ט בנוגע לסיום הפסוק: "כי לעולם חסדו", ש"איתא בע"ח¹¹⁰ דלמ"ד ("כי" בגימטריא ל') כלים דזו"ג דאצילות נעשים נר"ן לבי"ע, ובהם ועל ידם הוא המשכת חסדו, שהוא רב חסד דעתיקא קדישא כו'".

כ. ובאותיות פשוטות:

בעולם העשי' תהי' המשכת חסדו של הקב"ה — לא רק חסד דאצילות, אלא חסד דעתיק, דלית שמאלא בהאי עתיקא¹¹¹, ובאופן של חסדים גלויים, ולא חסדים המכוסים, והיינו, שע"י ידיעת הענין לאשורו ולבוריו¹¹², הנה גם בחיצוניות יהיו רק חסדים, כיון שלית שמאלא בהאי עתיקא.

ואף שלפי פירוש הבעש"ט הענין ד"לעושה נפלאות גדולות" הוא באופן של "לבדו", ש"הוא רק לבדו יודע זאת", והיינו ש"אפי' בעל הנס אינו מכיר בנסו"¹¹³ — הרי העיקר הוא שיומשכו ה"נפלאות גדולות" בפועל למטה מעשרה טפחים.

ובפרט בנוגע לאלו שסבלו כו' — כדאיתא בזהר"י¹¹⁴, ומבואר

וקריאת הפרשיות ע"י המלך הם ענינים נפרדים, ועאכו"כ שכן הוא בנוגע להקיום דהקהל ברוחניות הענינים.

כלומר: כל מי שהוא בעל השפעה בסביבתו, שנשמעים לדבריו, ואפילו על הספק — מוטל עליו חוב לקיים את הענין דהקהל ברוחניות: להקהיל אנשים ונשים וטף, עד ל"גרך אשר בשעריך"⁴⁷, ש"גר" היינו מי שאינו בקירוב עמו, והוא מסופק אם ישמע אליו — הנה גם אותו צריך להקהיל, ו"מצוה גוררת מצוה"⁵⁶, שסוכ"ס ישמע אליו ויבוא לידי קיום "כל דברי התורה הזאת".

כו. ובענין זה יש נקודה נוספת (שמפני סיבה לא נזכרה בהמכתב¹³⁹): איתא באבות דר"נ¹⁴⁰: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו ברא באדם", ולכן נקרא האדם "עולם קטן" (כדאיתא במדרש תנחומא¹⁴¹ ובזהר¹⁴²). וזהו גם מה שאמרו רז"ל¹⁴³ "לפיכך נברא אדם יחידי, ללמדך שכל.. המקיים נפש אחת מישראל.. כאילו קיים עולם מלא", כיון שהאדם הוא בדוגמת העולם, ולכן, "את העולם נתן בלבם"¹⁴⁴ (בלבו של אדם). ועאכו"כ בנוגע לבנ"י, ש"כל איש ישראל.. חברים"²³ — שכל פרטי הענינים שישנם אצל בנ"י בתור כלל, ישנם גם אצל כל אחד מישראל בתור יחיד.

ועפ"ז: כשם שבכללות בנ"י ישנם חילוקי דרגות, החל מ"ראשיכם" של האומה עד ל"חוטב עציץ ושואב מימין"³⁹, כך גם בכל אחד מישראל ישנו ה"ראש", שהוא המלך שבאדם¹⁴⁵ (ולכן בסדר לבישת הבגדים צריך להיות לכל לראש כיסוי הראש), וישנם שאר חילוקי המדרגות שבכללות ישראל. ולכן, כשם שבכללות ישראל הי' המלך קורא פרשיות התורה ופועל על בנ"י, "האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך", "לעשות את כל דברי התורה הזאת", כמו"כ צריך להיות בכל אחד מישראל — שהמוח, שהוא המלך, צריך להיות שליט על הלב¹⁴⁶, ולפעול על כל אברי הגוף, וגם על כל נכסיו, ועד שיומשך למעשה — "לעשות את כל דברי התורה הזאת".

כז. וכשם שהדברים אמורים בנוגע ל"נפש" — כן הוא גם בנוגע

(139) דימי הסליחות תשכ"ו — אל בני
ובנות ישראל (נדפס באג"ק חכ"ד ע' ריט
ואילך).
(140) ספ"א.
(141) פקודי ג.
(142) ח"ג לג, ב.
(143) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).
(144) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה,
ריש ע"ב. ובכ"מ.
(145) ראה שבת סא, א. שו"ע אדה"ז
או"ח מהדו"ת ס"ב ס"ד. מהדו"ק שם ס"ו.
(146) ראה זח"ג רכז, סע"א. תניא פי"ב
(יז, א). ובכ"מ.

(106) בתחלתו.
(107) תהלים קיט, פט.
(108) ראה לקו"ת ר"פ אחר.
(109) נוסח ברכת "יוצר" בברכות ק"ש.
(110) שער השמות פ"א-ב.
(111) זח"ג קכט, א. רפט, א.
(112) חסר קצת (המו"2).
(113) נדה לא, א.
(114) ח"א קפא, א.

אפילו לפי הדעות שיכולים לקיים מצות הקהל במשך כל המועד דחג הסוכות¹²⁸, הרי זה רק בחג הסוכות, ולא בשמיני-עצרת*.

ומזה מוכח, שיש מקום לעשות זכר להקהל גם לאחר הזמן הקבוע לקיום מצות הקהל.

כד. ונקודת הדברים:

כל ענין שיכול להוסיף ביראת שמים — יש לעשותו, ותבוא ברכה על כל אלו שמשדללים להרבות תורה בישראל, מתוך יראת ה' ואהבת ה', שע"ז ניתוסף בעשי' בפועל בלימוד התורה וקיום המצוות (שזוהי תכלית הענין דהקהל), כיון שאהבה היא שרש לרמ"ח מצוות עשה ויראה היא שורש לשס"ה מצוות לא תעשה (כמ"ש בהפירוש לרמב"ם¹³⁴), והובא בדברי רבינו הזקן בתניא¹³⁵).

וכיון שההתחלה בזה היא מ"זמן שמחתנו", הרי זה ככל הענינים שקיבלו עליהם בשמחה, שמובטח שלא יתבטלו¹³⁶, וכך גם בנוגע לחיזוק והוספה בלימוד התורה וקיום המצוות, שכיון שנעשה מתוך שמחה, הרי זה באופן ש"לא ימושו מפ"ך ומפי זרעך גו'¹³⁷, ש"תורה מחזרת על אכסניא שלה"¹³⁸, והיינו, שההתקשרות של ישראל עם התורה והקב"ה, "ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד", היא באופן נצחי, ונמשך בפועל בלימוד התורה וקיום המצוות, מתוך הרחבה.

* * *

כה. כשם שישנו כללות הענין ד"הקהל", כמו"כ מוטלת החובה והזכות על כל גדול ומנהיג במקומו, להקהיל יהודים כו'.

ובפרט לפי דעת הפוסקים¹²⁴ שאפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים הי' יכול גם הגדול שבישראל לקרוא פרשיות התורה במקום המלך (אם מאיזה סיבה שתהי' לא הי' המלך יכול לקרות בעצמו), שכן, מצות הקהל

(* בס' המנהיג — י"ל: 1) שכמה תנאים-סימנים לזמן הקהל בכתוב, ועד שמע"צ כולם ישנם, לכד מאחד — "בבוא כל ישראל", "מאתחלתא דמועד"¹³².
(2) ההקלה עצמה הרי נמשכת בודאי בנוגע להמחוייבים בראי, וע"פ סברא — גם בנוגע להשאר, עד לאחר היו"ט (כולל שמע"צ), כדמוכח מזמן השאלה כשיגיע כו'¹³³. ועוד י"ל ואכ"מ.

בביאורי הזהר¹¹⁵, שאלו שסבלו מפגימת הלבנה, יראו בשמחתה ביתר שאת וביתר עז, וכדברי הגמרא¹¹⁶ "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה".

וכמו"כ בנוגע לאלו של"רגע קטן" נמצאים עדיין במיצר ובשבי', ועומדים בנסיונות כו' — שיסתיים "רגע קטן" זה, ויראו בפועל בעיני בשר את ה"נפלאות גדולות" שנמשכים מ"חסדו" של הקב"ה, באופן של חסדים המגוללים, בטוב הנראה והנגלה, ובפשטות — שיהי' להם כל טוב, ולכל לראש — היציאה מן המיצר אל המרחב, ומתוך שמחה נצחית, ועד לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

כא. בנוגע לענין של "הקהל" — הנה אע"פ שכדי לקיים מצות הקהל יש צורך בכל התנאים התלויים בזמן שביהמ"ק הי' קיים, אעפ"כ, גם בזמן הזה ישנו הענין ד"הקהל" ברוחניות.

וע"ד שאמרו רז"ל¹¹⁷ "כל העוסק בתורת עולה" — גם כאשר הלומד אינו כהן אלא זה, והלימוד הוא בלילה ובחוף לארץ, כך שחסרים כל התנאים הדרושים להקרבת הקרבן, הן בנוגע להגברא והן בנוגע לזמן ומקום — "מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב עולה".

וכיון שכן, הרי מובן, שיש מקום וצורך לערוך מעמד של "הקהל" — "זכר למקדש"¹¹⁸.

כב. ולהעיר:

יש כאלו שמעריים על כך, וטוענים, שכיון שקיום מצות הקהל בזמן שביהמ"ק הי' קיים היתה קשורה עם תנאים מיוחדים, לכן, משחרב ביהמ"ק אין לעשות זכר לדבר, כדי שלא יבואו לידי תקלה — או בעת מעשה, או כדברי הגמרא¹¹⁹ בכגון-דא: "מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד כו'".

ובהקדמה — שבנוגע לעשיית זכר לדברים שהיו בזמן הבית, מצינו במשנה ובגמרא ועד לפס"ד בשו"ע, שיש בזה חילוקים מן הקצה

115) לאדמו"ר האמצעי ולאדמו"ר הצ"צ ע' 37 הערה 17. וש"נ.
ר"פ וישב. וראה גם סהמ"צ שבהערה 88. 118) ראה אנציק' תלמודית ערך ביהמ"ק — זכר למקדש (כרך ג ע' רמ ואילך). וש"נ.
116) תענית ל, ב. וש"נ.
117) מנחות בסופה. וראה לקו"ש חל"ב 119) ר"ה ל, א. וש"נ.

136) ראה שבת קל, א.

137) ישעי' נט, כא.

138) ב"מ פה, א.

132) סוטה מא, סע"א ואילך.

133) תענית יו"ד, א (במשנה).

134) הלי' יסוה"ת רפ"ב.

135) פ"ד.

אל הקצה: יש ענינים שעושים (לא רק באופן ד'ונשלמה פרים שפתינו"120, אלא) בפועל ממש, ויש ענינים שאסור לעשותם.

ולדוגמא — בנוגע לאכילת בשר צלי בליל הפסח: יש שנהגו לאכול בשר צלי בליל הפסח (זכר למקדש); ויש שאוסרים לאכול בשר צלי בליל הפסח, שמא יאמרו פסח הוא. ולכל הדעות — אסור לאכול בליל הפסח גדי מקולס, שהרי זה דומה לצליית הפסח ממש, ויהא נראה כאוכל פסח בחוץ¹²¹.

אבל בנוגע לעשיית זכר להקהל בזמן הזה — הנה גם אם יעשו זאת באותו זמן שהיו מקיימים מצות הקהל בביהמ"ק, ויקראו אותן הפרשיות וכו' (כך, שמלבד החסרון שביהמ"ק אינו עומד על תלו, הרי זה דומה ממש למעמד דהקהל כפי שהי' בביהמ"ק), אין שום חשש בדבר — שהרי בודאי אין שום איסור לקרוא פרשיות בתורה!

[ואם משום אמירת הברכות¹²² — הנה מלבד זאת שיש שקו"ט אם יש איסור של הזכרת שם שמים לבטלה כשאומרים זאת בנוסח של ברכה¹²³, הרי המדובר הוא אודות קריאת הפרשיות ולא ברכה, כך, שאין זה בדומה לקריאת הפרשיות במעמד הקהל בביהמ"ק].

וכל זה — בנוגע לחשש של תקלה בעת מעשה; אבל עדיין יש לחשש מפני תקלה לשנה הבאה — כדברי הגמרא¹²⁴ בנוגע לאיסור חדש, שהתקינו "שיהא יום הנף (יום הנפת עומר) כולו אסור" (לאכול מן החדש, אף שמדאורייתא משהאיר מזרח מותר), "מאי טעמא, מהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו, אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח, עכשיו נמי ניכול, ולא ידעי דאשתקד לא הוה עומר, האיר מזרח התיר, השתא דאיכא עומר עומר מתיר", ועד"ז יש לחשוש לכאורה בנוגע להקהל, שכשיבנה ביהמ"ק, יבואו לקיים מצות הקהל באותו אופן כמו שעשו בזמן הזה.

אבל באמת, בנוגע להקהל אין מקום לחשש הנ"ל כמו בנוגע לאיסור חדש — כי, "הקהל" אינו ענין שמסור ליחיד, כמו איסור חדש, שיש לחשוש שהיחיד לא ישאל אצל ב"ד ויאכל בהאיר מזרח, אלא זהו ענין המסור לב"ד, שהרי קריאת הפרשיות התורה צ"ל ע"י המלך (או הגדול שבישראל) דוקא¹²⁴, ולכן אין לחשוש שיטעו ויעשו את המצוה

(120) הושע יד, ג. (123) שו"ע אדה"ז או"ח סרט"ו ס"ג. וש"נ.
 (121) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ו (124) ראה אנציק' תלמודית ערך הקהל ס"א-ב. וש"נ.
 (122) סוטה מ, ב (במשנה). רמב"ם הל' ע' 189 הערה 20. וש"נ.
 חגיגה פ"ג ה"ד.

שלא כתיקונה¹²⁵. וע"ד שמצינו בכמה ענינים שבמעמד רבים אין חשש שיבואו לידי מכשול, ד"כיון דרבים ניהו מדכרי אהדדי"¹²⁶.

כג. ויש להוסיף, שעשיית זכר ל"הקהל" יכולה להיות גם לאחרי הזמן שבו קיימו מצות הקהל בביהמ"ק:

בדרך כלל, עשיית זכר לדבר שייכת רק באותו זמן שבו הי' נעשה הדבר, וכמו בנוגע לעשיית זכר לקרבן פסח וקרבן חגיגה ע"י ב' התבשילין (זרוע וביצה) שמניחים ע"ג הקערה¹²⁷, שענין זה שייך רק בעת עריכת הסדר.

אבל: במה דברים אמורים — כשעושים זכר לדבר שנעשה באופן חד-פעמי ואינו נמשך לאח"ז; ואילו "הקהל" — אינו ענין חד-פעמי שמסתיים בפעולה דקריאת פרשיות התורה, שהרי מפורש בקרא שהתכלית שנמשכת מהפעולה ד"הקהל" (בלי הפסק בנתיים, כמובן) היא: "למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת"¹²⁷, והרי ענין זה בא אח"כ — בקיום כל המצוות במשך כל זמני השנה: חנוכה ופורים, פסח ושבעות וכיו"ב.

כלומר: קיום מצות הקהל בזמן הקבוע לכך — במוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות, או למחרתו (כידוע הדעות בזה¹²⁸) — היא רק הסיבה שמביאה לעיקר ותכלית הענין שנעשה לאחרי הזמן דהקהל, ולכן יש נתינת-מקום לעשות זכר להקהל גם לאחרי הזמן דהקהל.

ונוסף על האמור ע"פ סברא בלבד, שעדיין אין הוכחה שהיא סברא אמיתית — יש עוד הוכחה מפורשת על זה:

בספר המנהיג¹²⁹ (שהוא מקור על כמה דינים, ועאכו"כ מנהגים) מובא המנהג "לקרות בשמיני עצרת... ספר קהלת", וכותב: "מצאתי טעם יפה, כי שלמה המלך ע"ה (שנקרא קהלת) בחג אמרו בקהל (כדאיתא בקה"ר¹³⁰), כמ"ש¹³¹ במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל, והוא אמרו בחג בהקהל כו'", ולכן נוהגים לקרות קהלת בשמע"צ, זכר להקהל — אף שלכאורה לא שייך הענין דהקהל לשמיני-עצרת, שהרי

(125) ראה גם תורה"ה אחד זכר לפסח — (128) ראה אנציק' שם ע' תמו. וש"נ.
 (129) פסחים קיד, סע"ב. (129) הלי' החג סנ"ז.
 (130) שבת קמז, ריש ע"ב. (130) בתחלתו (פ"א, א (ב)).
 (127) פסחים ס"ז.